

PRZEWODNIK PO PRAWIE KARNYM

Tablice, orzecznictwo, kazusy

Wojciech Filipkowski
Ewa M. Guzik-Makaruk, Katarzyna Laskowska

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE

4

PRZEWODNIK PO PRAWIE KARNYM

Tablice, orzecznictwo, kazusy

Wojciech Filipkowski
Ewa M. Guzik-Makaruk, Katarzyna Laskowska

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE **4**

Stan prawny na 1 maja 2022 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne
Trzy kropki Joanna Maź

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegat przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-278-2
4. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	9
Literatura	11
Część I. Schematy i tabele	17
Część II. Wybrane orzecznictwo do schematów i tabel	307
Część III. Kazusy	403
Część IV. Wybrane orzecznictwo do kazusów	429

WYKAZ SKRÓTÓW

AKTY PRAWNE

- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm.)
- k.k.1932 – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
- k.k.1969 – ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2021 r. poz. 408 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2021 r. poz. 53 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2021 r. poz. 2008 ze zm.)
- p.w.k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 554 ze zm.)

INNE

- Biul. PK – Biuletyn Prawa Karnego
- LEX – System Informacji Prawnej Lex
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSNwSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
- OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo
- SA – Sąd Apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- uzasadnienie druku sejm. nr 2393 – uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, VII kadencja, druk sejm. nr 2393
- WSA – wojewódzki sąd administracyjny

WPROWADZENIE

W tym roku mija 15 lat od pierwszego wydania *Przewodnika po kodeksie karnym*, który stał się inspiracją do trzech kolejnych wydań *Przewodnika po prawie karnym* w 2008 r., 2012 r. i 2016 r. Wszystkie wymienione publikacje wykorzystywały wieloletnie doświadczenia w prowadzeniu zajęć dydaktycznych z zakresu prawa karnego materialnego. Były one wynikiem zauważonych trudności, jakie nieraz sprawiało studentom usystematyzowanie wiedzy z tego przedmiotu. Obecnie mamy przyjemność oddać do rąk Czytelników wydanie czwarte *Przewodnika po prawie karnym*, uwzględniające zmiany w prawie karnym wprowadzone od ostatniej publikacji w 2016 r.

Na kształt *Przewodnika* istotny wpływ miały dynamiczne zmiany legislacyjne, jakie miały miejsce w ostatnich latach, sugestie studentów zgłaszane podczas ćwiczeń, konsultacji i wykładów, a także wymiana spostrzeżeń – przez prowadzących wykład kursowy i ćwiczenia – podczas zebrań naukowych Katedry Prawa Karnego i Kryminologii na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom studentów, przyjęto trzyczęściowy układ *Przewodnika*. Część I zawiera schematy i tabele, w których w sposób graficzny zostały przedstawione wszystkie instytucje części ogólnej prawa karnego. Zważywszy na istniejące w doktrynie rozbieżności odnośnie do pewnych kwestii, uznano za stosowne ich zasygnalizowanie i uczyniono to w następujący sposób: pod schematem wskazywano często istotę rozbieżności oraz autorów odmiennych poglądów, a także dokonywano analizy lub wyjaśnienia wybranych problemów teoretycznych i praktycznych. W założeniu ma to pomóc studentom w usystematyzowaniu wiedzy nabytej podczas wykładu, w czasie ćwiczeń oraz pracy własnej przy wykorzystaniu podanej przez autorów *Przewodnika* literatury podstawowej, zawierającej opracowania podręcznikowe oraz literatury uzupełniającej, pogłębiającej wiedzę, a obejmującej poglądy przedstawicieli doktryny prawa karnego zamieszczone w komentarzach do Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz pozakodeksowego prawa karnego i orzecznictwa Sądu Najwyższego. Uwzględniono także dotychczas wydane tomy *Systemu Prawa Karnego*.

W części II zamieszczono orzecznictwo Sądu Najwyższego odnoszące się do obecnie obowiązującego Kodeksu karnego. Ograniczenie się do orzecznictwa Sądu Najwyższego uzasadnione jest faktem, że jest ono niewzruszalne i kształtuje linię

orzecznictwem sądów niższego szczebla. Autorzy nie kwestionują wartości i znaczenia orzecznictwa sądów apelacyjnych, ale kierując się tym, iż orzecznictwo to może podlegać weryfikacji w toku kontroli instancyjnej, podjęli decyzję o rezygnacji z przywoływania tez orzeczeń tychże sądów. W opracowaniu przyjęto następujący układ przywoływanych orzeczeń. W pierwszej kolejności wskazano rodzaj rozstrzygnięcia (uchwała, wyrok, postanowienie), datę wydania, sygnaturę akt sądowych oraz miejsce publikacji, a następnie zacytowano tezy rozstrzygnięć. Orzeczenia zostały przyporządkowane poszczególnym schematom (np. pod schematem 16 znajduje się odesłanie do orzecznictwa poz. 1, 2, 271, 294 w części II „Wybrane orzecznictwo do schematów i tabel”).

Część III zawiera 12 kasusów podstawowych, przedstawionych w formie krótkich opisów stanów faktycznych. Każdy z kasusów zawiera od kilku do kilkunastu podkaszusów stanowiących ich rozwinięcie. Poprzedza je drzewo genealogiczne pewnej fikcyjnej rodziny, której członkowie są bohaterami poszczególnych kasusów. Istotnym jego elementem, na który rozwiązujący kazusy powinni zwrócić szczególną uwagę, jest wiek poszczególnych bohaterów, a także ich powiązania rodzinne. Celem tej części *Przewodnika* jest umożliwienie studentowi sprawdzenia nabytej wiedzy teoretycznej. Warto zwrócić uwagę na to, że nie wszystkie kazusy mają jednoznaczne rozwiązanie, a nawet nie wszystkie przedstawione zachowania wyczerpują znamiona przestępstwa. W celu ułatwienia rozwiązania kasusów podano przykładowe orzecznictwo Sądu Najwyższego w części IV „Wybrane orzecznictwo do kasusów”, poprzedzone tabelą stanowiącą swoistą nawigację, służącą ułatwieniu wyboru stosownych orzeczeń.

Zamierzeniem twórców *Przewodnika* było nauczenie studentów argumentacji prawniczej i uzasadniania swego stanowiska przy wykorzystaniu obowiązującego stanu prawnego oraz orzecznictwa sądowego. Mamy nadzieję, iż oddawany w Państwa ręce *Przewodnik* pomoże usystematyzować posiadaną wiedzę, natomiast nauka prawa karnego stanie się przyjemnością, a nie tylko obowiązkiem wynikającym z programu studiów.

Pozostawiamy w życzliwej pamięci Pana prof. dr. hab. Jarosława Warylewskiego, którego recenzja przyczyniła się do przygotowania pierwszego wydania naszego *Przewodnika*.

Wypada zaznaczyć, że aktualne wydanie czwarte w dużej mierze odwołuje się do poprzednich edycji podręcznika przygotowanego w następującym składzie autorskim: W. Filipkowski, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, G.B. Szczygieł i E. Zatyka. Autorami bieżącej edycji są natomiast: W. Filipkowski, E.M. Guzik-Makaruk i K. Laskowska. W publikacji uwzględniono stan prawny na dzień 1.05.2022 r.

Autorzy

LITERATURA

Literatura podstawowa

- Bojarski T., *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2012
- Buchała K., *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980
- Buchała K., Zoll A., *Polskie prawo karne*, Warszawa 1995
- Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994
- Dietrich M., Namysłowska-Gabrysiak B., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2003
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2015, 2021
- Grześkowiak A., *Prawo nieletnich*, Warszawa 2020
- Indecki K., Liszewska A., *Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, karze i środkach penalitych*, Warszawa 2002
- Konarska-Wrzošek V., Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2019
- Królikowski M., Zawłocki R., *Prawo karne*, Warszawa 2020
- Lernell L., *Podstawowe zagadnienia penologii*, Warszawa 1977
- Lernell L., *Współczesne zagadnienia polityki kryminalnej. Problemy kryminologiczne i penologiczne*, Warszawa 1978
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2011
- Marek A., *Prawo karne w pytaniach i odpowiedziach*, Toruń 2004
- Marek A., *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 1997
- Marek A., Lachowski J., *Prawo karne, Zarys problematyki*, Warszawa 2021
- Prawo karne*, red. A. Grześkowiak, Warszawa 2007
- Prawo karne*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2020
- Prawo karne gospodarcze*, red. O. Górniok, Warszawa 2003
- Prawo karne materialne. Część ogólna*, red. M. Mozgawa, Kraków 2006, Warszawa 2020
- Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, red. M. Bojarski, Warszawa 2007
- Ratajczak A., *Zarys wykładu prawa karnego*, Warszawa 2002
- Śliwowski J., *Prawo karne*, Warszawa 1975
- Świda W., *Prawo karne*, Warszawa 1989
- Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2009, 2020
- Zoll A., Wróbel W., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2016

Literatura uzupełniająca

- Barczak-Oplustil A. [i in.], *Materiały do nauki prawa karnego materialnego. Kazusy, testy, zadania argumentacyjne*, Warszawa 2012

- Bojarski T., Kruk E., Skrzętowicz E., *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2016
- Giezek J. [i in.], *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012
- Giezek J. [i in.], *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2014
- Górecki P., Konarska-Wrzošek V., *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2019
- Grześkowiak A., Wiak K., *Prawo karne*, Warszawa 2015
- Habrak D., *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Komentarz*, Warszawa 2014
- Kodeks karny*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2019
- Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2011
- Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2010
- Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021
- Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, Warszawa 2006
- Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2020
- Kodeks karny. Część ogólna, t. 1, Komentarz do artykułów 1–31*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2011
- Kodeks karny. Część ogólna, t. 2, Komentarz do artykułów 32–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2011
- Kodeks karny. Część ogólna, t. 1, Komentarz do art. 1–52, cz. 1*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2016
- Kodeks karny. Część ogólna, t. 1, Komentarz do art. 53–116, cz. 2*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2016
- Kodeks karny. Część szczególna, t. 1, Komentarz do artykułów 117–221*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010
- Kodeks karny. Część szczególna, t. 2, Komentarz do artykułów 222–316*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010
- Kodeks karny: praktyczny komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2010
- Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021
- Królikowski M., Zawłocki R., *Kodeks karny, t. 1, Część ogólna. Komentarz do art. 11–116*, Warszawa 2021
- Królikowski M., Zawłocki R., *Prawo karne*, Warszawa 2015
- Lachowski J., Marek A., *Prawo karne. Zarys problematyki*, Warszawa 2013
- Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020
- Marcinkowski W., *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz*, Warszawa 2011
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010
- System Prawa Karnego, t. 1, Zagadnienia ogólne*, red. A. Marek, Warszawa 2010
- System Prawa Karnego, t. 2, Źródła prawa karnego*, red. T. Bojarski, Warszawa 2011
- System Prawa Karnego, t. 3, Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności*, red. R. Dębski, Warszawa 2017
- System Prawa Karnego, t. 4, Nauka o przestępstwie. Wylączenie i ograniczenie odpowiedzialności karnej*, red. L. Paprzycki, Warszawa 2016
- System Prawa Karnego, t. 5, Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, red. T. Kaczmarek, Warszawa 2017
- System Prawa Karnego, t. 6, Kary i środki karne, poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2016
- System Prawa Karnego, t. 7, Środki zabezpieczające*, red. L. Paprzycki, Warszawa 2015
- System Prawa Karnego, t. 8, Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, red. L. Gardocki, Warszawa 2018

- System Prawa Karnego*, t. 9, *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015
- System Prawa Karnego*, t. 10, *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016
- System Prawa Karnego*, t. 11, *Szczególne dziedziny prawa karnego, Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe*, red. M. Bojarski, Warszawa 2017
- System Prawa Karnego*, t. 12, *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015

Źródła

1. Konstytucja

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

2. Umowy międzynarodowe

- Oświadczenie rządowe z 8.09.1922 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Międzynarodowego Porozumienia z 18.05.1904 r. i do Międzynarodowej Konwencji z 4.05.1910 r., podpisanych w Paryżu, dotyczących zwalczania handlu żywym towarem (Dz.U. Nr 87, poz. 783 ze sprost.)
- Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu handlu kobietami i dziećmi, podpisana w Genewie 30.09.1921 r. (Dz.U. z 1925 r. Nr 125, poz. 893 ze zm.)
- Międzynarodowa konwencja w sprawie zwalczaniu obiegu i handlu wydawnictwami pornograficznymi, podpisana 12.09.1923 r. w Genewie (Dz.U. z 1927 r. Nr 71, poz. 621 ze zm.)
- Konwencja międzynarodowa dotycząca zwalczania handlu kobietami pełnoletnimi, podpisana w Genewie 11.10.1933 r. (Dz.U. z 1938 r. Nr 7, poz. 37 ze zm.)
- Konwencja w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 9.12.1948 r. (Dz.U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9 ze sprost.)
- Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji otwarta do podpisu w Lake Success 21.03.1950 r. (Dz.U. z 1952 r. Nr 41, poz. 278, zał.)
- Konwencja w sprawie przestępstw i niektórych czynów popełnionych na pokładzie statków powietrznych, sporządzona w Tokio 14.09.1963 r. (Dz.U. z 1971 r. Nr 15, poz. 147, zał.)
- Konwencja o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 26.11.1968 r. w Nowym Jorku (Dz.U. z 1970 r. Nr 26, poz. 208 ze sprost.)
- Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi, sporządzona w Hadze 16.12.1970 r. (Dz.U. z 1972 r. Nr 25, poz. 181, zał.)
- Międzynarodowa konwencja przeciwko braniu zakładników, sporządzona w Nowym Jorku 18.12.1979 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1123)
- Protokół nr 6 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci, sporządzony w Strasburgu 28.04.1983 r. (Dz.U. z 2001 r. Nr 23, poz. 266)
- Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 10.12.1984 r. (Dz.U. z 1989 r. Nr 63, poz. 378, zał.)
- Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen z 14.06.1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.Urz. UE L 239 z 22.09.2000 r., s. 19, ze zm.)

- Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzona w Wiedniu 20.12.1988 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 15, poz. 69, zał.)
- Konwencja o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa, sporządzona w Strasburgu 8.11.1990 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 46, poz. 394)
- Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu terrorystycznych ataków bombowych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15.12.1997 r. (Dz.U. z 2007 r. Nr 66, poz. 438)
- Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie 17.07.1998 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708)
- Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu finansowania terroryzmu, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 9.12.1999 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 263, poz. 2620)
- Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, przyjęty w Nowym Jorku 25.05.2000 r. (Dz.U. z 2007 r. Nr 76, poz. 494)
- Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15.11.2000 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 18, poz. 158 ze zm.)
- Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15.11.2000 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 18, poz. 160)
- Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15.11.2000 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 18, poz. 162)
- Protokół przeciwko nielegalnemu wytwarzaniu i obrotowi bronią palną, jej częściami i komponentami oraz amunicją, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 31.05.2001 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 252, poz. 2120)

3. Ustawy

- Ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359)
- Ustawa z 22.04.1964 r. w sprawie wstrzymania biegu przedawnienia w stosunku do sprawców najcięższych zbrodni hitlerowskich popełnionych w okresie drugiej wojny światowej (Dz.U. Nr 15, poz. 86)
- Ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm.)
- Ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2020 r. poz. 1651 ze zm.)
- Ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 75 ze zm.)
- Ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2018 r. poz. 969)
- Ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021 r. poz. 1119 ze zm.)
- Ustawa z 12.10.1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. z 2022 r. poz. 295)
- Ustawa z 21.03.1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz.U. z 2022 r. poz. 457)
- Ustawa z 7.01.1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. Nr 17, poz. 78 ze zm.)
- Ustawa z 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. z 2021 r. poz. 790 ze zm.)

- Ustawa z 6.06.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 554 ze zm.)
- Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2021 r. poz. 53 ze zm.)
- Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.)
- Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm.)
- Ustawa z 21.08.1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. z 2019 r. poz. 2399 ze zm.)
- Ustawa z 21.05.1999 r. o broni i amunicji (Dz.U. z 2020 r. poz. 955 ze zm.)
- Ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2021 r. poz. 408 ze zm.)
- Ustawa z 24.05.2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. z 2021 r. poz. 1709)
- Ustawa z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2021 r. poz. 1977 ze zm.)
- Ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2020 r. poz. 358 ze zm.)
- Ustawa z 1.07.2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz.U. z 2020 r. poz. 2134)
- Ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 ze zm.)
- Ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249)
- Ustawa z 9.06.2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2021 r. poz. 1671 ze zm.)
- Ustawa z 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2171 ze zm.)
- Ustawa z 10.06.2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 842)
- Ustawa z 12.12.2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2021 r. poz. 2354 ze zm.)
- Ustawa z 25.06.2015 r. o leczeniu niepłodności (Dz.U. z 2020 r. poz. 442)
- Ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2021 r. poz. 66 ze zm.)
- Ustawa z 8.12.2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 20)
- Ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2022 r. poz. 593 ze zm.)
- Ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1781)
- Ustawa z 4.10.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2077)

4. Rozporządzenia

- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.05.2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz.U. Nr 56, poz. 591 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17.10.2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2017 r. poz. 487)

5. Dekrety

- Dekret z 31.08.1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz.U. z 1946 r. Nr 69, poz. 377 ze zm.)
- Dekret z 13.06.1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz.U. Nr 30, poz. 192 ze zm.)
- Dekret z 28.06.1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939–1945 r. (Dz.U. Nr 41, poz. 237 ze zm.)
- Dekret z 12.12.1981 r. o stanie wojennym (Dz.U. Nr 29, poz. 154 ze zm.)

Część I

SCHEMATY I TABELE

Schemat nr 1

KODEKSY KARNE OBOWIĄZUJĄCE NA ZIEMIACH POLSKICH II RZECZYPOSPOLITEJ DO KODEKSU KARNEGO Z 1932 R.

- niemiecki Kodeks karny z 1871 r.
- austriacka ustawa karna z 1852 r.
- rosyjski Kodeks karny z 1903 r.
- węgierski Kodeks karny z 1878 r.

Uwagi:

Po I wojnie światowej i odzyskaniu niepodległości w 1918 r. obowiązywały na ziemiach polskich II Rzeczypospolitej trzy różne kodeksy karne państw zaborczych. Aż do 1932 r. moc obowiązującą posiadały:

- 1) niemiecki Kodeks karny z 1871 r. – pierwszy Kodeks II Rzeszy Niemieckiej, obowiązujący do dziś w RFN (ziemie byłego zaboru pruskiego – zachodnie województwa Polski);
- 2) austriacka ustawa karna z 1852 r. (ziemie byłego zaboru austriackiego – województwa południowe, tzw. ziemie galicyjskie);
- 3) rosyjski Kodeks karny z 1903 r., tzw. Kodeks Tagancewa, nazwany tak od nazwiska głównego jego twórcy (ziemie byłego zaboru rosyjskiego – województwa środkowe i wschodnie).

Ponadto na Spiszu i Orawie obowiązywał Kodeks karny węgierski z 1878 r. Do momentu odzyskania przez Polskę niepodległości Orawa i Spisz należały do monarchii austro-węgierskiej. Językiem urzędowym był węgierski, kazania księża głosili po słowacku, a lud zamieszkujący te ziemie mówił gwarą góralską.

Schemat nr 2

GENEZA
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

- organ sejmowy z czasów II Rzeczypospolitej Polskiej powołany ustawą z 3.06.1919 r.
- w celu opracowania projektów ustaw unifikujących prawo pozaborowe na potrzeby nowo powstałego państwa polskiego

№ 44.

Dziennik. Praw. Poz. 315.

525

315.**U S T A W A**

z dnia 3 czerwca 1919 roku

o komisji kodyfikacyjnej.**Art. 1.** Niniejszem zostaje utworzona komisja kodyfikacyjna.**Art. 2.** Do zakresu działania tej komisji należy:

- a) przygotowanie projektów jednolitego ustawodawstwa dla wszystkich ziem w skład Państwa wchodzących, a to w dziedzinie prawa cywilnego i karnego;
- b) przygotowanie innych projektów ustawodawczych, które komisja kodyfikacyjna wypracuje bądź na skutek uchwały Sejmu, bądź też w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości.

Schemat nr 3

SKŁAD KOMISJI KODYFIKACYJNEJ (art. 4 ustawy kodyfikacyjnej)

„Na czele komisji kodyfikacyjnej stoi prezydent i trzech wiceprezydentów.

Poza tem komisja składa się z 40 członków. Na wniosek prezydenta mogą być atoli mianowani dalsi członkowie ponad tę liczbę.

Minister Sprawiedliwości jest w komisji kodyfikacyjnej zastąpiony przez swego delegata.

Ponadto może on osobiście lub przez delegatów brać udział w obradach komisji i jej poszczególnych oddziałów”.

Schemat nr 4

SKŁAD KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

- Skład osobowy Komisji Kodyfikacyjnej opierał się na założeniu jej ponaddzielnicowości, członkami komisji byli zatem przedstawiciele każdego zaboru wchodzącego w skład nowego państwa polskiego.
- Struktura organizacyjna komisji zmieniała się wraz z przyjmowanymi regulaminami w zakresie działania komisji.
- Zgodnie z pierwszym regulaminem z 1919 r. w skład komisji wchodziły dwa wydziały:
 1. ustawodawstwa cywilnego,
 2. ustawodawstwa karnego.
- Regulamin z 1924 r. zniósł wydziały i podzielił Komisję Kodyfikacyjną na pięć sekcji: prawa cywilnego, postępowania cywilnego, prawa handlowego, prawa karnego, postępowania karnego.

Schemat nr 5

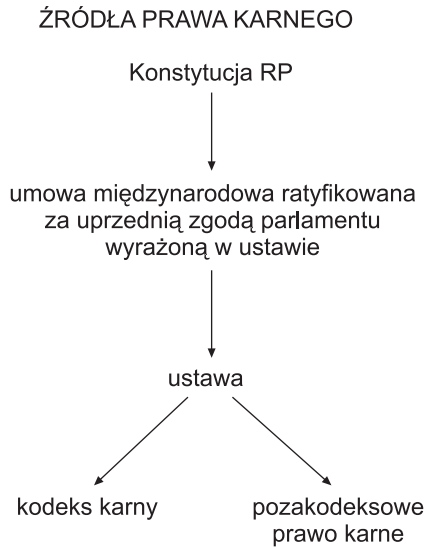
TERMINY DZIAŁANIA KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

- Istotną kwestią były terminy wyznaczone przez samą Komisję na ukończenie swoich prac.
- Naczelnik Państwa Józef Piłsudski, mianując przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej, wyraził nadzieję, że całość pracy uda się ukończyć do 1921 r.
- Pierwszy prezydent Komisji Franciszek Fierich (profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, który stanowisko piastował do swojej śmierci we wrześniu 1928 r.) ostateczny termin zamknięcia prac dotyczący prawa cywilnego i karnego ustalił na 1930 r., ewentualnie na 1931 r.
- Początkowo prognozy te przyjęto bardzo optymistycznie, następnie przedłużono termin ukończenia prac ustawodawczych na rok 1932.
- W 1929 r. na uroczystości dziesięciolecia Komisji Kodyfikacyjnej Stanisław Emil Rapaport przesunął termin zakończenia jej prac na rok 1939.

Schemat nr 6

KODEKSY KARNE W XX W.

- Rozporządzenie Prezydenta RP z 11.07.1932 r. – Kodeks karny z mocą obowiązującą od 1.09.1933 r. Obowiązywał do 31.12.1969 r.
- Dekret PKWN z 23.09.1944 r. – Kodeks Karny Wojska Polskiego. Obowiązywał do 31.12.1969 r.
- Ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny z mocą obowiązującą od 1.01.1970 r. Obowiązywał do 31.08.1998 r.
- Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny z mocą obowiązującą od 1.09.1998 r. Obecnie obowiązujący Kodeks był już ponad 120-krotnie nowelizowany.

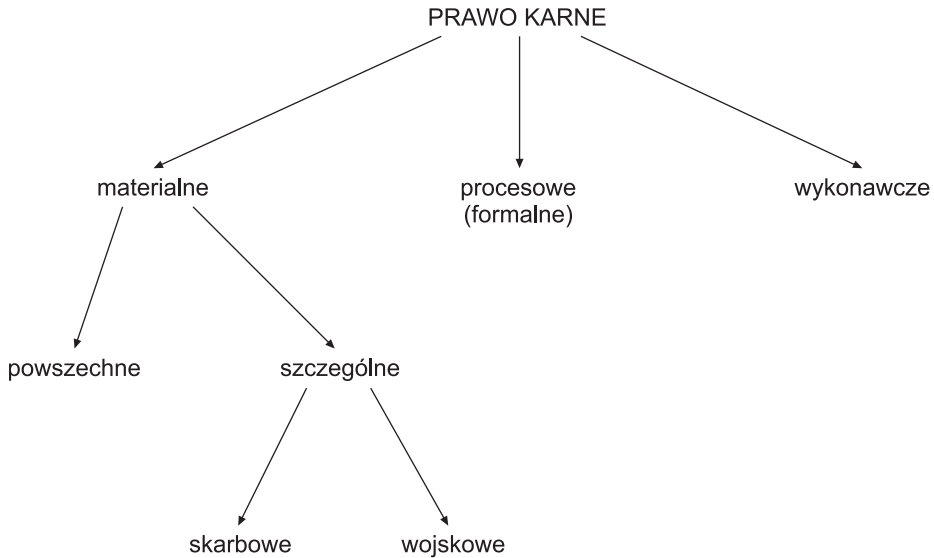
Schemat nr 7**Uwagi:**

Źródłem prawa karnego nie są:

- inne ratyfikowane umowy międzynarodowe,
- pozostałe akty rangi podustawowej,
- zwyczaj,
- orzecznictwo sądowe,
- poglądy doktryny.

Zob. przykładowo wymienione Źródła w niniejszym *Przewodniku*.

Schemat nr 8

Uwagi:

- W doktrynie występują inne określenia prawa karnego szczególnego, takie jak: wyspecjalizowane dziedziny prawa karnego (I. Andrejew, A. Marek), prawo karne specjalne (M. Cieślak). Wyodrębnienie prawa karnego wyspecjalizowanego nastąpiło ze względu na kryteria: podmiot (przepisy odnoszą się do wszystkich osób albo wyodrębnionych grup osób – M. Cieślak), obowiązki (powszechne i szczególne – J. Śliwowski), źródła zasad odpowiedzialności (przepisy części ogólnej Kodeksu karnego lub inne przepisy – A. Marek).
- Panuje jednomyślność odnośnie do zaliczenia prawa karnego wojskowego i skarbowego do dziedziny szczególnej, a powstają rozbieżności w zakresie prawa wykroczeń (T. Bojarski wyodrębnia obok prawa karnego powszechnego i działów szczególnych prawo wykroczeń, aczkolwiek twierdzi, iż nie będzie błędem zaliczenie go do prawa karnego powszechnego; A. Marek wyodrębnia prawo wykroczeń jako uzupełnienie prawa karnego *sensu stricto*, czyli prawa dotyczącego przestępstw; natomiast L. Gardocki i P. Kozłowska-Kalisz traktują prawo wykroczeń jako dziedzinę bliską prawu karnemu). Podobne wątpliwości dotyczą prawa nieletnich (I. Andrejew, K. Buchała, M. Cieślak, T. Bojarski, M. Dietrich, B. Namysłowska-Gabrysiak zaliczają prawo nieletnich do prawa karnego szczególnego; L. Gardocki, P. Kozłowska-Kalisz prezentują stanowisko, iż prawo karne nieletnich związane jest ściśle z prawem karnym powszechnym).
- L. Gardocki wyróżnia także prawo karne międzynarodowe oraz międzynarodowe prawo karne.

Schemat nr 9

Schemat nr 10**KODEKS KARNY
CZĘŚĆ OGÓLNA**

- Rozdział I. Zasady odpowiedzialności karnej (art. 1–12 k.k.)
- Rozdział II. Formy popełnienia przestępstwa (art. 13–24 k.k.)
- Rozdział III. Wyłączenie odpowiedzialności karnej (art. 25–31 k.k.)
- Rozdział IV. Kary (art. 32–38 k.k.)
- Rozdział V. Środki karne (art. 39–43c k.k.)
- Rozdział Va. Przepadek i środki kompensacyjne (art. 44–52 k.k.)
- Rozdział VI. Zasady wymiaru kary i środków karnych (art. 53–63 k.k.)
- Rozdział VII. Powrót do przestępstwa (art. 64–65 k.k.)
- Rozdział VIII. Środki związane z poddaniem sprawcy próbie (art. 66–84a k.k.)
- Rozdział IX. Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych (art. 85–92a k.k.)
- Rozdział X. Środki zabezpieczające (art. 93–100 k.k.)
- Rozdział XI. Przedawnienie (art. 101–105 k.k.)
- Rozdział XII. Zatarcie skazania (art. 106–108 k.k.)
- Rozdział XIII. Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą (art. 109–114a k.k.)
- Rozdział XIV. Objaśnienie wyrażeń ustawowych (art. 115 k.k.)
- Rozdział XV. Stosunek do ustaw szczególnych (art. 116 k.k.)

Schemat nr 11**KODEKS KARNY
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA**

- Rozdział XVI. Przesłępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przesłępstwa wojenne (art. 117–126c k.k.)
- Rozdział XVII. Przesłępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (art. 127–139 k.k.)
- Rozdział XVIII. Przesłępstwa przeciwko obronności (art. 140–147 k.k.)
- Rozdział XIX. Przesłępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art. 148–162 k.k.)
- Rozdział XX. Przesłępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu (art. 163–172 k.k.)
- Rozdział XXI. Przesłępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (art. 173–180a k.k.)
- Rozdział XXII. Przesłępstwa przeciwko środowisku (art. 181–188 k.k.)
- Rozdział XXIII. Przesłępstwa przeciwko wolności (art. 189–193 k.k.)
- Rozdział XXIV. Przesłępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania (art. 194–196 k.k.)
- Rozdział XXV. Przesłępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 197–205 k.k.)
- Rozdział XXVI. Przesłępstwa przeciwko rodzinie i opiece (art. 206–211a k.k.)
- Rozdział XXVII. Przesłępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej (art. 212–217a k.k.)

Schemat nr 12**KODEKS KARNY
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA**

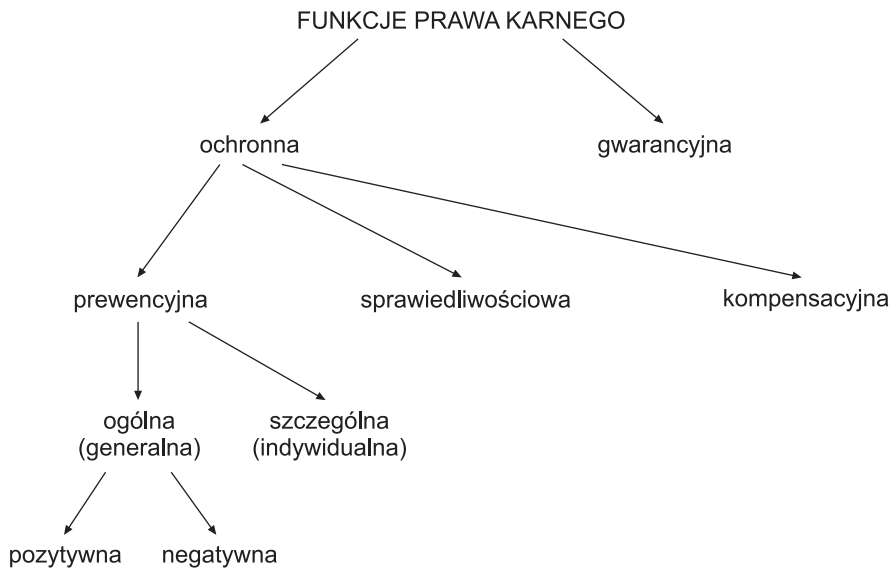
- Rozdział XXVIII. Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową (art. 218–221 k.k.)
- Rozdział XXIX. Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego (art. 222–231b k.k.)
- Rozdział XXX. Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości (art. 232–247a k.k.)
- Rozdział XXXI. Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum (art. 248–251 k.k.)
- Rozdział XXXII. Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu (art. 252–264a k.k.)
- Rozdział XXXIII. Przestępstwa przeciwko ochronie informacji (art. 265–269c k.k.)
- Rozdział XXXIV. Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów (art. 270–277d k.k.)
- Rozdział XXXV. Przestępstwa przeciwko mieniu (art. 278–295 k.k.)
- Rozdział XXXVI. Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (art. 296–309 k.k.)
- Rozdział XXXVII. Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi (art. 310–316 k.k.)

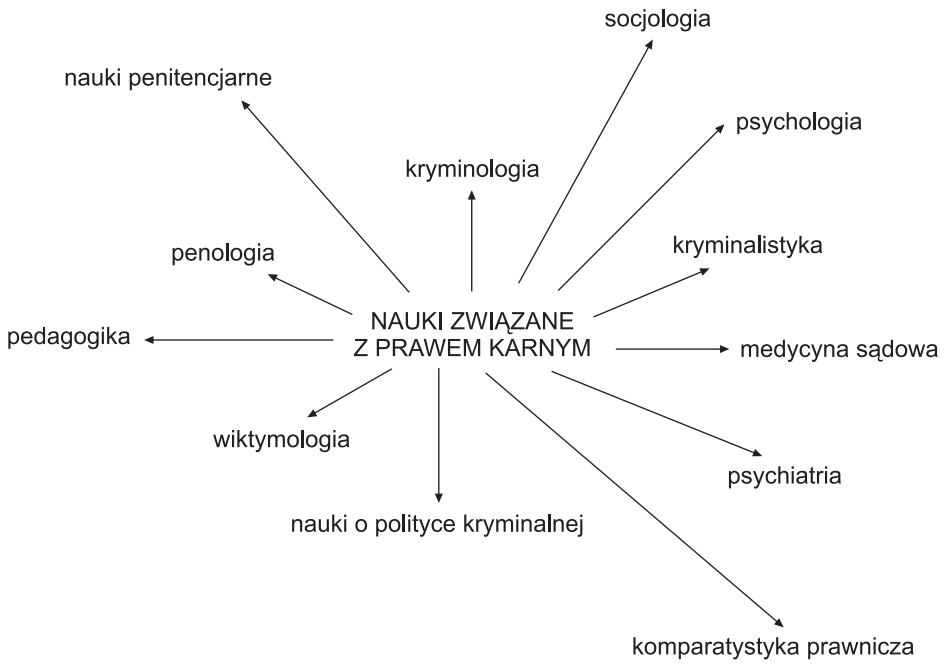
Schemat nr 13

KODEKS KARNY CZĘŚĆ WOJSKOWA

- Rozdział XXXVIII. Przepisy ogólne dotyczące żołnierzy (art. 317–337 k.k.)
- Rozdział XXXIX. Przesłępstwa przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej (art. 338–342 k.k.)
- Rozdział XL. Przesłępstwa przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej (art. 343–349 k.k.)
- Rozdział XLI. Przesłępstwa przeciwko zasadom postępowania z podwładnymi (art. 350–353 k.k.)
- Rozdział XLII. Przesłępstwa przeciwko zasadom obchodzenia się z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym (art. 354–355 k.k.)
- Rozdział XLIII. Przesłępstwa przeciwko zasadom pełnienia służby (art. 356–357 k.k.)
- Rozdział XLIV. Przesłępstwa przeciwko mieniu wojskowemu (art. 358–363 k.k.)

Schemat nr 14

Schemat nr 15

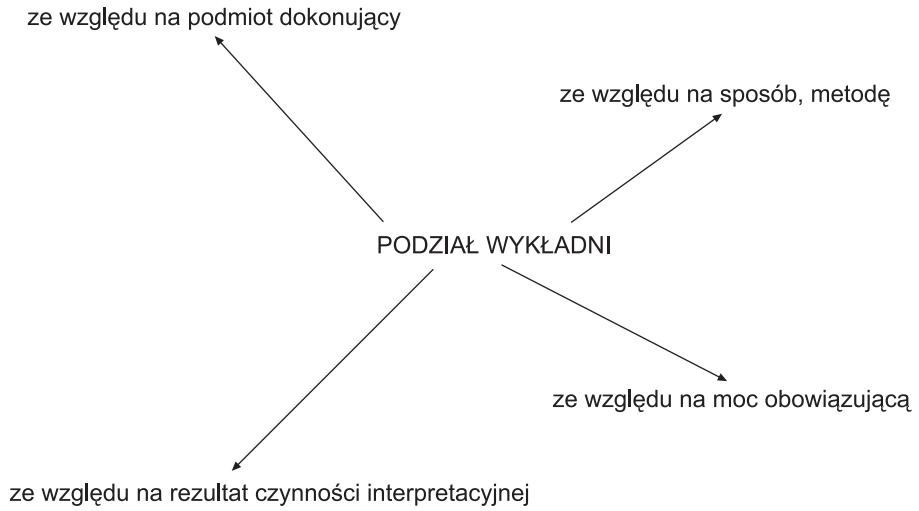
Schemat nr 16

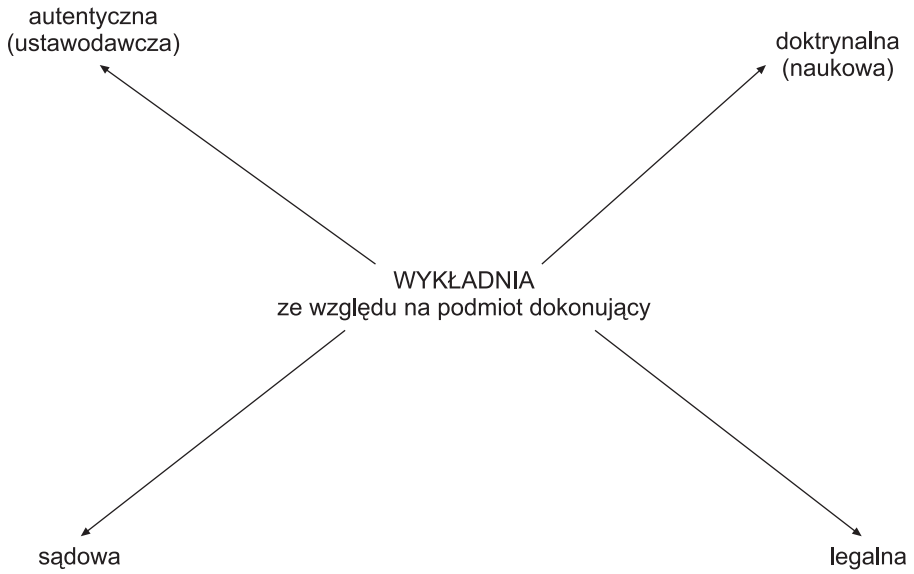
Orzeczenia Sądu Najwyższego:

Poz. 1, 2, 271, 294*.

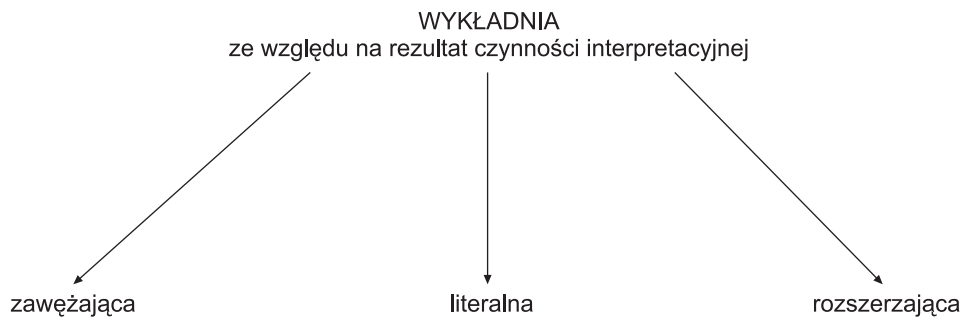
* Numery pozycji odnoszą się do wykazu orzeczeń Sądu Najwyższego znajdującego się w części II Przewodnika.

Schemat nr 17

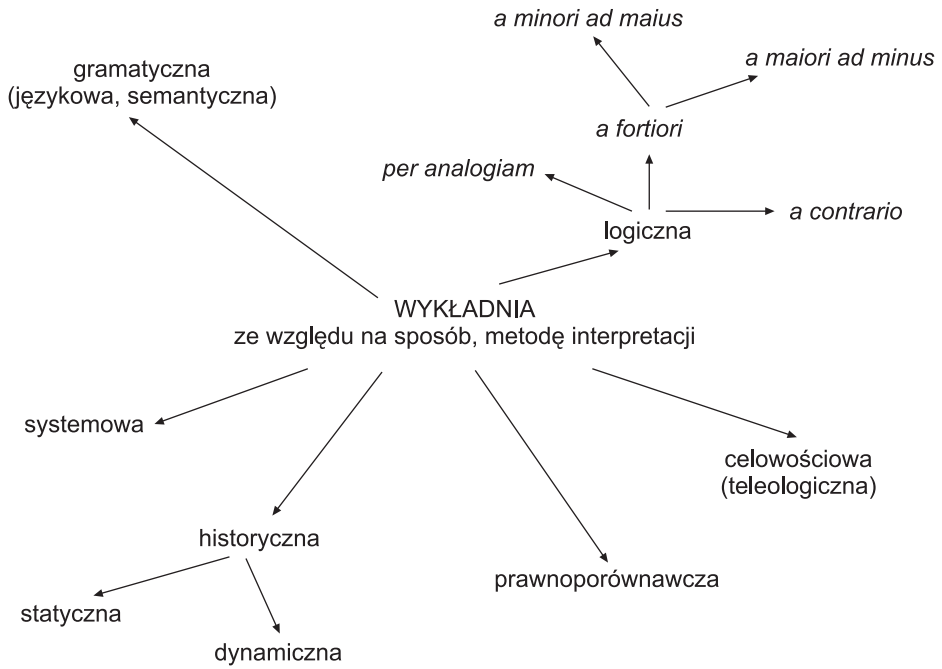

Schemat nr 18

Schemat nr 19

Schemat nr 20

Orzeczenie Sądu Najwyższego:

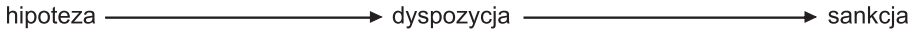
Poz. 357.

Schemat nr 21

Schemat nr 22

STRUKTURA PRZEPISU KARNEGO

Uwagi:

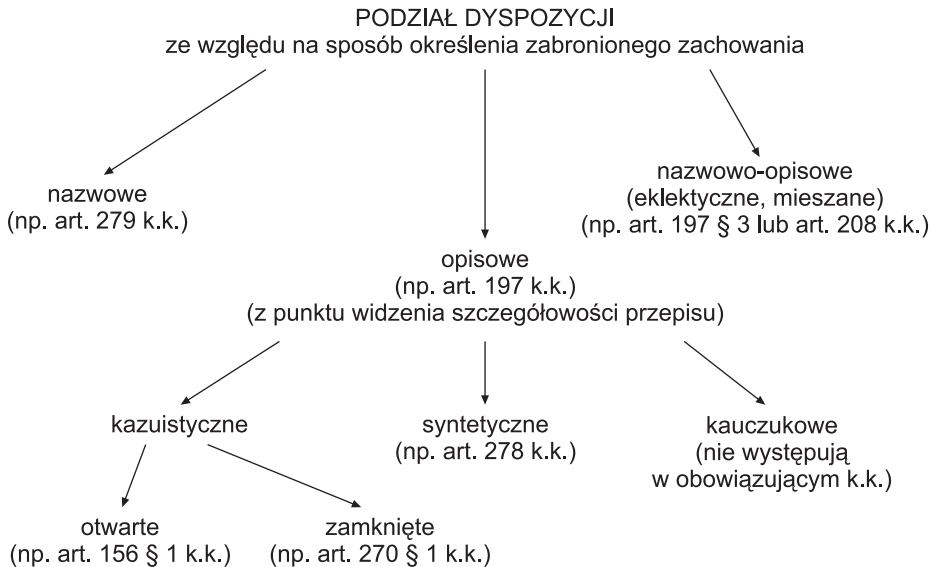
- Zazwyczaj struktura przepisu części szczególnej Kodeksu karnego obejmuje dyspozycję i sankcję (budowa dwuczłonowa).
- Według K. Buchały przepis prawa karnego jest to jednostka redakcyjna tekstu prawnego, która wprost zawiera określenie czynu zabronionego i grożącej za jego popełnienie kary. Normy prawnokarne są to normy sankcjonowane, sankcjonujące i kompetencyjne zakodowane w przepisach części ogólnej i szczególnej wyrażające powinność określonego zachowania się w określonej sytuacji skierowaną do określonego kręgu osób.

Schemat nr 23

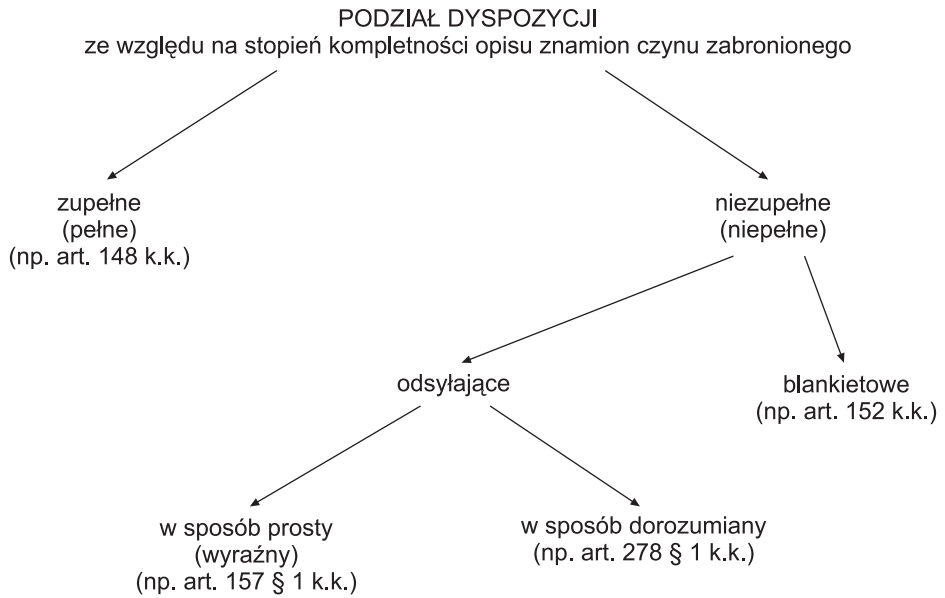
PODZIAŁ DYSPOZYCJI ze względu na

- sposób określenia zabronionego zachowania
- stopień kompletności opisu znamion czynu zabronionego
- budowę zdania

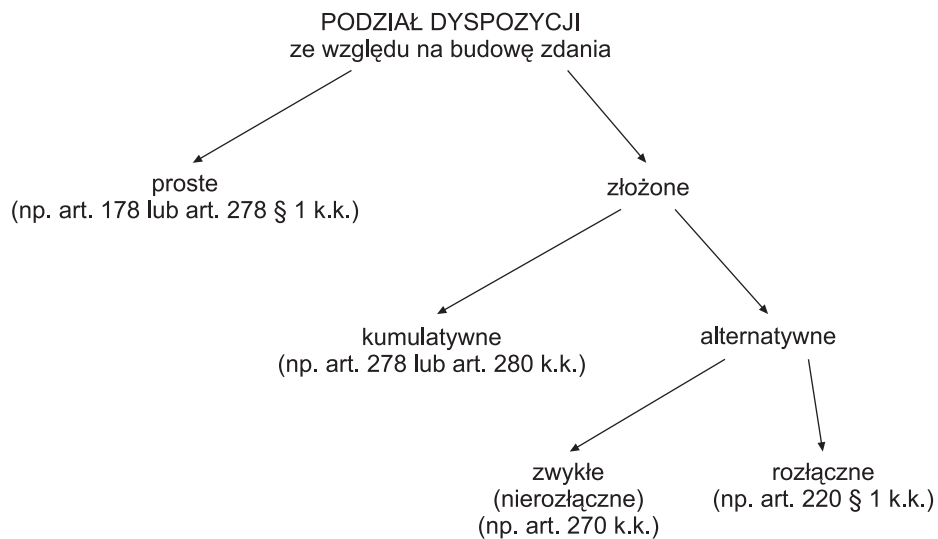
Schemat nr 24

Uwagi:

Kauczukowe – ogólnikowość przepisu pozwala przy odpowiedniej interpretacji na obejmowanie dowolnych stanów faktycznych. W. Świda wskazuje na art. 100 k.k.1932. Zob. W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1989, s. 71. J. Warylewski podaje jako przykład art. 47 ust. 1 dekretu z 12.12.1981 r. o stanie wojennym (Dz.U. Nr 29, poz. 154 ze zm.). Zob. J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2009.

Schemat nr 25

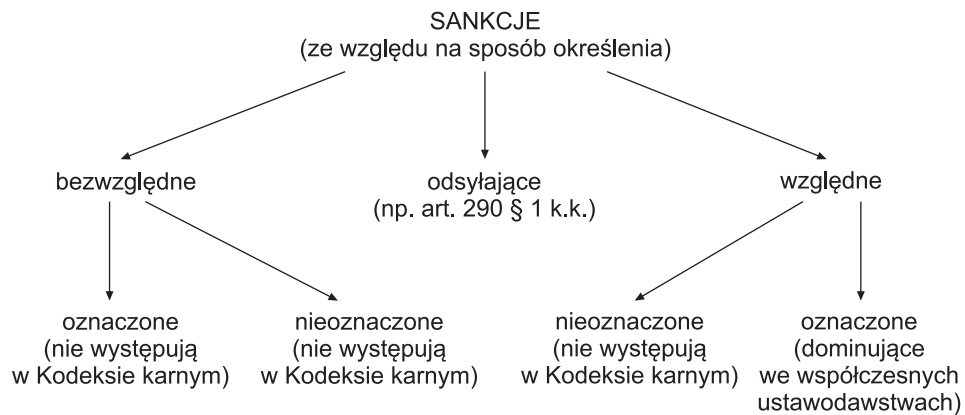
Schemat nr 26

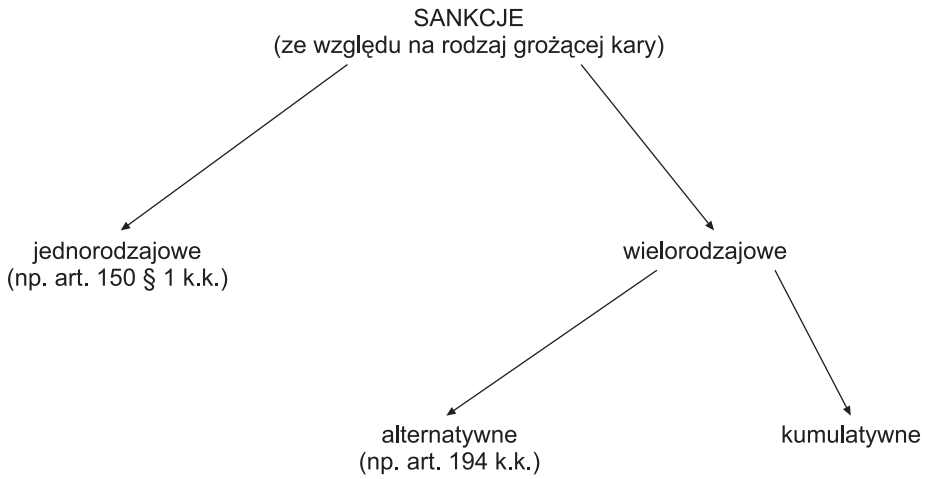

Schemat nr 27

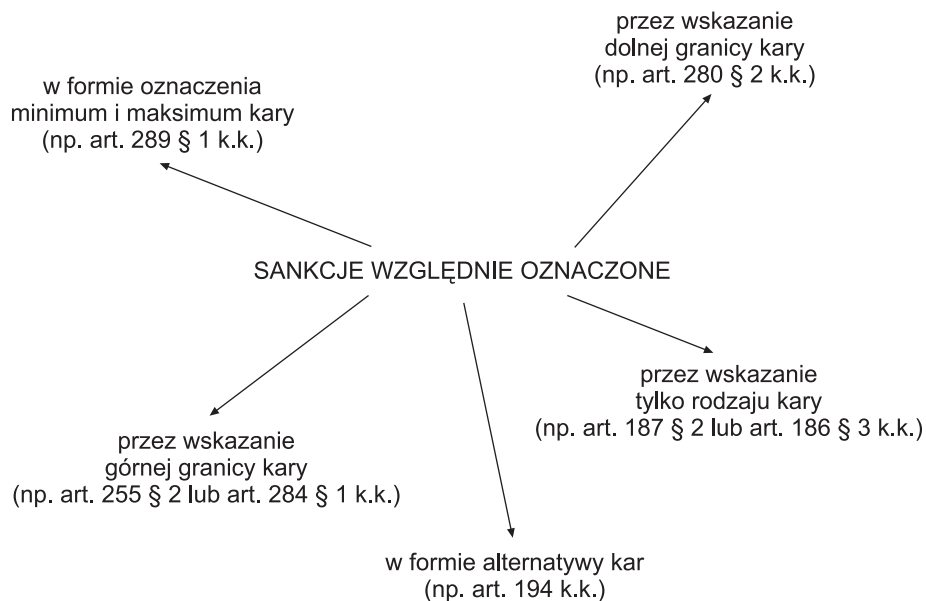
Schemat nr 28

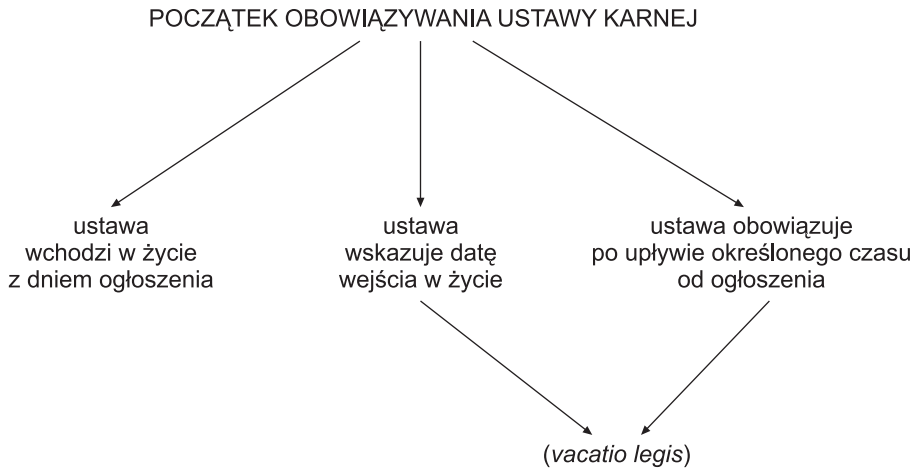
Schemat nr 29**Uwaga:**

Sankcja kumulatywna jako taka nie występuje w części szczególnej Kodeksu karnego, ale przykładowo art. 33 § 2 k.k. stwarza możliwość wymierzenia obok kary pozbawienia wolności kary grzywny.

Schemat nr 30

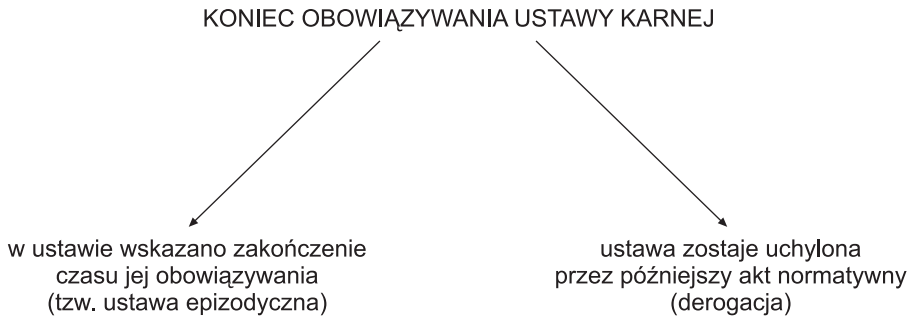

Schemat nr 31

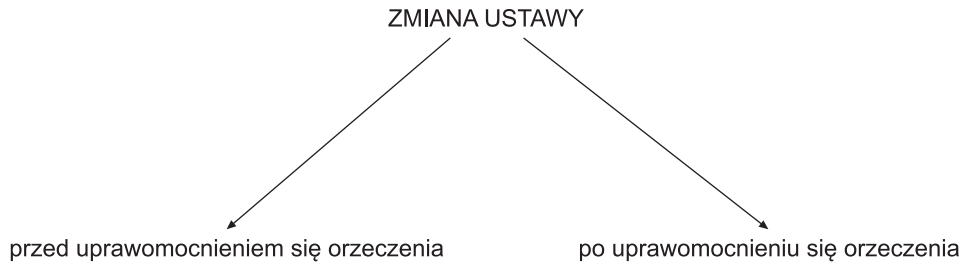
Orzeczenie Sądu Najwyższego:

Poz. 3.

Schemat nr 32**Uwagi:**

- W prawoznawstwie (np. T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2002, s. 102–103) zwraca się uwagę na problem utraty mocy obowiązującej przepisu na skutek jego niestosowania (*desuetudo*).
- Zdaniem W. Świdy niestosowanie przepisu nie może samo przez się świadczyć, że przepis taki przestaje obowiązywać. Niestosowanie przepisu może wynikać z faktu niepopelniania przestępstw w nim określonych lub z braku spełnienia wymaganych warunków ścigania, co nie uchyla mocy obowiązującej przepisu.

Schemat nr 33

Schemat nr 34

ZMIANA USTAWY
przed uprawomocnieniem się orzeczenia

depenalizacja	<ul style="list-style-type: none"> • nie wszczyyna się postępowania przygotowawczego (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.) • wszczęte postępowanie przygotowawcze umarza się (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.) • wszczęte postępowanie sądowe umarza się i sąd wydaje wyrok uniewinniający (art. 414 § 1 w zw. z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.)
depenalizacja częściowa (kontrawencjonalizacja) – przestępstwo (występek) przekwalifikowane zostaje na wykroczenie	<ul style="list-style-type: none"> • prokurator odmawia wszczęcia postępowania (art. 18 § 1 k.p.k.) • prokurator umarza wszczęte postępowanie przygotowawcze (art. 18 § 1 k.p.k.) <ul style="list-style-type: none"> – przekazuje sprawę Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do sądu lub – występuje z wnioskiem o ukaranie do sądu • na etapie postępowania sądowego sąd przekazuje sprawę na podstawie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 400 k.p.k.)
modyfikacja penalizacji	w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa – stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy (art. 4 § 1 k.k.)
penalizacja	<i>lex retro non agit</i>

Uwagi:

- Przy modyfikacji penalizacji przed wydaniem prawomocnego orzeczenia w sprawie należy zauważyć, że może obowiązywać ustawa pomiędzy ustawą obowiązującą w czasie popełnienia czynu zabronionego a ustawą obowiązującą w czasie orzekania. Jest to tzw. ustawa pośrednia. Według W. Świdry ustaw pośrednich może być kilka, jeżeli upływ czasu od popełnienia przestępstwa do wydania orzeczenia będzie znaczny. Przy rozważaniu, która ustawa jest względniejsza dla sprawcy, można brać pod uwagę również ustawę (lub ustawy) pośrednią.
- Ustawą względniejszą jest ustawa, która stwarza dla sprawcy korzystniejszą sytuację prawną nie tylko ze względu na karę, ale także ze względu na całość instytucji prawno-karnych mogących mieć zastosowanie w danej sprawie (np. przedawnienie, instytucje probacyjne, nadzwyczajne złagodzenie kary). Nie jest możliwe częściowe stosowanie dwóch różnych ustaw.

Orzeczenia Sądu Najwyższego:

Poz. 215, 216, 244, 295, 413.

Schemat nr 35

ZMIANA USTAWY
po uprawomocnieniu się orzeczenia (art. 4 k.k.)

według nowej ustawy za czyn objęty wyrokiem nie można orzec kary w wysokości kary orzeczonej	wymierzoną karę obniża się do wysokości najsurowszej kary możliwej do orzeczenia na podstawie nowej ustawy
według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zagrożony karą pozbawienia wolności	wymierzoną karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu zamienia się na: <ul style="list-style-type: none"> • grzywnę (przyjmując, że jeden miesiąc pozbawienia wolności równa się 60 stawkom dziennym grzywny) albo • karę ograniczenia wolności (przyjmując, że jeden miesiąc pozbawienia wolności równa się 2 miesiącom ograniczenia wolności)
według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary	skazanie ulega zatarciu z mocy prawa

Uwagi:

Kodeks karny z 1997 r. zniósł karalność niektórych czynów stanowiących przestępstwa według Kodeksu karnego z 1969 r., np. publicznego nawoływania do czynów skierowanych przeciwko jedności sojuszniczej (art. 133 k.k.1969), tzw. spekulacji, czyli gromadzenia towarów w celu odsprzedaży z zyskiem (art. 222 k.k.1969), brania udziału w związku tajnym (art. 278 k.k.1969). Jeśli sprawca został skazany za takie przestępstwa przed 1.09.1998 r., czyli przed wejściem w życie Kodeksu karnego z 1997 r., to skazanie to ulegało zatarciu z mocy prawa.

Orzeczenia Sądu Najwyższego:

Poz. 4–12.